

The Approach of Right to the City in Child-Friendly Neighborhoods: the case study of Khajeh Nezamolmolk Neighborhood in Tehran

Habibollah Fasihi¹ , Taher Parizadi² , Sedigheh Azadi Bakhshayesh³

1. (Corresponding Author) *Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Geographical Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran*

Email: fasihi@khu.ac.ir

2. *Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Geographical Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran*

Email: tparizadi@khu.ac.ir

3. *Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Geographical Sciences, Kharazmi University, Tehran, Iran*

Email: azinazadi165@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Received:

24 April 2024

Received in revised form:

2 July 2024

Accepted:

28 July 2024

Available online:

5 September 2024

Keywords:

Urban Space,

Children's Rights,

Child Lovely,

Tehran's Neighborhoods.

ABSTRACT

The purpose of this article is to evaluate the neighborhood of Khajehnezamolmolk in Tehran in terms of the indicators of a child-friendly neighborhood viewed from a right-to-the-city approach. The objective data of the 22 studied indicators are provided from documentary sources. Also, the data of the 31 subjective indicators was obtained from sample people of 373 parents of children living in the studied neighborhood. They are selected randomly from the households who reside here. The questionnaire contains 31 items to evaluate the 31 indicators. After comparing the subject data with the standard criteria, the data were graded in the range of 1-5 so that all the indicators were on a single scale. A one-sample t-test model is implemented in SPSS software to analyze the data. Findings showed that the overall condition of the studied neighborhood is lower than the average level (score 3). The score of 2.17 indicates the weakest situation for the indicators of the institutional-legal dimension. The scores of physical-environmental and social-cultural aspects are 2.28 and 2.8, respectively. The weakest indicators are per capita of green spaces, cultural, and sports land use, and the indicators of parents' education level, encouragement to observe cultural events, the possibility of providing children needs for goods and services in the neighborhood, and accessibility and quality of kindergartens and elementary schools. Enhancing the neighborhood to approach the standards of a child-friendly neighborhood requires a strategic program in the direction of sustainable cultural regeneration.

Citation: Fasihi, H., Parizadi, T., & Azadi Bakhshayesh, S. (2024). The Approach of Right to the City in Child-Friendly Neighborhoods: the case study of Khajeh Nezamolmolk Neighborhood in Tehran. *Journal of Sustainable City*, 7(2), 495-112.

 <http://doi.org/10.22034/jsc.2024.429186.1750>

© The Author(s)

Publisher: Iranian Geography and Urban Planning Association.

This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

According to the definition of the Convention on the Rights of the Child (1989), a child is someone with an age lower than 18 years. Cities can be exciting and lively environments for childhood. However, certain risks and challenges, such as noise and air pollution, a sedentary lifestyle, traffic hazards, crime, social isolation, etc., may endanger children's health and healthy growth. The idea of child-friendly neighborhoods is formed in line with the idea of children's right to a city and the need for the neighborhoods to satisfy children's needs and their right to participate in the affairs. The idea of a child-friendly city was officially proposed in 2004 by the United Nations Children's Fund. It stipulated that an effective local management system committed to implementing the Convention on the Rights of the Child should be established. Children's right to the city not only refers to children's access to urban services such as schools, health-treatment centers, playgrounds, libraries, museums, and transportation, but it also indicates children's ability to participate in decision-making. This article aims to evaluate one of the old neighborhoods of Tehran in terms of the degree of compliance with the criteria of a child-friendly neighborhood in line with the approach of the children's rights to the city.

Methodology

Two data sets are used in this research. The first was extracted from statistical documents and research reports or received from Tehran Municipality. The second is survey data. They were obtained from a sample of 373 household heads with at least one child living in the study area. The questionnaire contains 31 questions to evaluate 31 indicators. The respondent's evaluations were done based on a five-point Likert scale. Then, the evaluations were quantified from 1 to 5 and entered into the SPSS software. Implying the One Sample T-Test model, each index's mean of evaluation scores was calculated. Each statistical figure of the data from each index of the first data set was also matched with scores in the 1-5 according to the standard figures of the

index so that both data sets had the same scale. Descriptive statistics parameters were used to rank and analyze the data. The study area is Khajeh Nezamolmolk neighborhood. It is located in District 7 of Tehran Municipality and has an area of 84.5 hectares and a population of 34,031.

Results and discussion

The mean of all the indicators is 2.55, below the average (3). This suggests that the neighborhood, in general, lacks characteristics of a child-friendly neighborhood. The mean of the institutional-legal dimension indicators, which is 2.17, indicates a poor condition. Also, the mean of the indicators of the physical-environmental dimension is 2.28, which indicates a poor situation. The mean score of 2.8 for socio-cultural indicators shows an average situation. 5 indicators out of a total of 41 indicators show a very poor situation, of which 4 indicators are of the physical dimension (adequate green and per capita and use of space, culture, sports, and parks). One indicator is from the institutional-legal dimension, and it is a monitoring system that ensures safety and evaluates the health of the environment for children continuously). No indicator had a mean higher than 4.5. In other words, none of the indicators shows a good situation. Only two indicators, including parents' education level and encouragement to observe cultural events, show a relatively good situation. The weakest dimension in terms of the neighborhood's child-friendly criteria is the institutional-legal dimension. Not only at the local level but also at the national level, there are no rules and regulations that directly relate to the child's rights about the living environment, especially the physical environment.

Conclusion

The neighborhoods in the central part of large cities like Tehran, including the studied neighborhood in Tehran, have experienced rapid population growth and spatial extension in recent decades. They have rapidly created and expanded new constructions around their cores, all of which have become physically deficient. So, they cannot respond to today's children's

needs, the environment necessary for sociability, learning, intellectual growth, and a safe and healthy space for life and peace. Most of the fabric is worn-out, most buildings are old and cannot be improved, most roads are incompatible with today's urban transportation needs, and the parcels of land are mostly tiny. The scarcity of vacant land or the land that can be acquired has compensated facilities and services. Transforming the studied neighborhood towards a child-friendly neighborhood requires a strategic plan to be prepared and implemented in line with sustainable cultural regeneration. Laws must approve it and oblige city managers to develop neighborhoods in line with child-friendly criteria, such as land acquisition for developing facilities and services.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

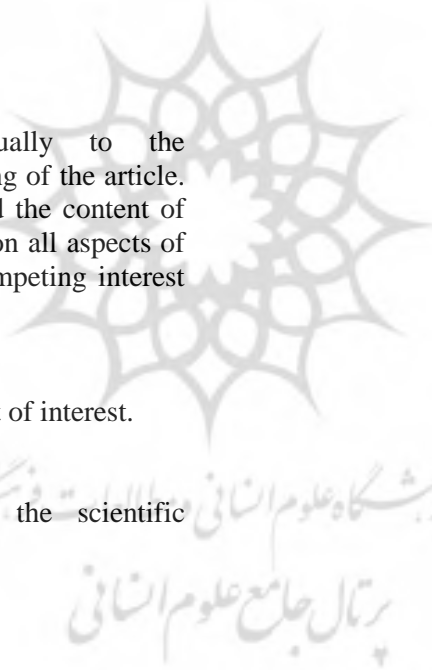
Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

رویکرد حق به شهر در محله‌های دوستدار کودک مطالعه موردی: محله خواجه نظام‌الملک تهران

حبیب‌اله فصیحی^۱✉، طاهر پریزادی^۲، صدیقه آزادی بخشایش^۳

۱- نویسنده مسئول، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. Email: fasihi@khu.ac.ir

۲- گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. Email: tparizadi@khu.ac.ir

۳- گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. Email: azinazadi165@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

شهری شدن و ظهور سبک‌های زندگی نوین، مسائل جدیدی را رویاروی کودکان قرار داده و اندیشه شهر و محله دوستدار کودک را به‌عنوان مکانی که در آن حقوق کودکان رعایت می‌شود، مطرح نموده است. هدف این مقاله ارزیابی محله خواجه‌نظام‌الملک تهران به لحاظ شاخص‌های محله دوستدار کودک با رویکرد حق به شهر است. داده‌های عینی مربوط ۲۲ شاخص از منابع اسنادی فراهم آمده‌اند و داده‌های ۳۱ شاخص ارزیابی ذهنی نمونه آماری ۳۷۳ نفره از والدین کودکان ساکن در محله هستند که به شکل تصادفی از جامعه آماری والدین انتخاب شده‌اند. پرسشنامه حاوی ۳۱ گویه برای ارزیابی ۳۱ شاخص است. ضمن تحلیل کیفی داده‌های آماری در قیاس با معیارهای استاندارد، داده‌ها در دامنه ۱-۵ نمره‌گذاری شده‌اند تا تمامی شاخص‌ها واجد مقیاس واحدی گردند. مدل تی تست تک‌نمونه‌ای در نرم‌افزار SPSS برای تحلیل داده‌ها، اجرا شده است. یافته‌ها نشان دادند که وضعیت محله مورد مطالعه در سطحی پایین‌تر از حد متوسط قرار دارد. با فرض رقم ۳ به‌عنوان حد میانه، رقم ۲/۱۷ نشانگر ضعیف‌ترین حالت برای شاخص‌های بعد نهادی-حقوقی است. در دو بعد دیگر کالبدی-محیط‌زیستی و اجتماعی-فرهنگی نیز رقم یادشده به ترتیب ۲/۲۸ و ۲/۸ حاصل شده است. ضعیف‌ترین شاخص‌ها مربوط به سرانه‌های فضای سبز، فرهنگی، ورزشی بوده و شاخص‌های سطح تحصیلات والدین، تشویق به پاسداشت رویدادهای فرهنگی، امکان تأمین کالاها و خدمات خاص کودکان در خود محله و دسترسی و کیفیت مهدهای کودک و مدارس ابتدایی وضعیت نسبی بهتر را نشان دادند. پیش بردن محله برای نزدیک شدن به معیارهای یک محله دوستدار کودک نیازمند یک برنامه راهبردی در راستای بازآفرینی پایدار فرهنگی است.

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۲/۰۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۴/۱۲

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۵/۰۷

تاریخ چاپ:

۱۴۰۳/۰۶/۱۵

واژگان کلیدی:

فضای شهری، حقوق کودکان، دوستدار کودک، محله خواجه‌نظام‌الملک.

استناد: فصیحی، حبیب‌اله؛ پریزادی، طاهر و آزادی بخشایش، صدیقه. (۱۴۰۳). رویکرد حق به شهر در محله‌های دوستدار کودک مطالعه موردی: محله خواجه نظام‌الملک تهران. *مجله شهر پایدار*، ۷ (۲)، ۹۵-۱۱۲.

<http://doi.org/10.22034/jsc.2024.429186.1750>

مقدمه

از آغاز قرن جاری بیشتر جمعیت جهان در شهرها زندگی می‌کنند و بنابراین، امروزه تعداد کودکانی که در شهرها رشد و پرورش می‌یابند، بیش از هر زمان دیگر است. در سرتاسر جهان، بیش از یک میلیارد کودک در مناطق شهری به سر می‌برند (World Bank, 2020) و پیش‌بینی می‌شود که تا سال ۲۰۳۰، بیش از ۶۰ درصد از جمعیت جهان در محیط‌های شهری زندگی کرده و تا ۶۰ درصد از ساکنان شهری، زیر ۱۸ سال باشند (United Nations, 2024). تأکید بر سن ۱۸ به دلیل تعریفی است که کنوانسیون حقوق کودک (مصوب ۱۹۸۹)، از کودکان نموده است. مطابق ماده ۱ کنوانسیون گفته شده، کودک کسی است که سن آن زیر ۱۸ سال باشد (Unicef, 2023).

با اینکه شهرها می‌توانند محیط‌های هیجان‌انگیز و پر جنب‌وجوش برای دوران کودکی باشند، اما از سوی دیگر، خطرات و چالش‌های خاصی چون آلودگی صوتی و هوا، سبک زندگی کم‌تحرک، خطرات ترافیکی، جرم و جنایت، انزوای اجتماعی و قطع ارتباط با طبیعت، می‌تواند سلامت و رشد سالم کودکان را به مخاطره افکند (Christian, et al., 2015). کودکان به‌مانند افراد سنین دیگر اساساً به دنبال ویژگی‌های یکسانی از محیط شهری خود هستند مانند خیابان‌های ایمن و پاکیزه، دسترسی به فضای سبز، هوای پاک، کارهایی که باید انجام دهند، توانایی رفت‌وآمد، آزادی دیدن دوستان، و مکانی برای تماس با خانه (KyttaAnna et al., 2012) حقوق کودکان موضوعی جهانی است و بنابراین رفاه کودکان هم یک دغدغه جهانی است (Liefwaard, 2022). به گفته کلاوس شواب (بنیان‌گذار و رئیس اجرایی مجمع جهانی اقتصاد، بایستی شهرهایی طراحی و ساخته شوند که با در نظر گرفتن نظرات کودکان در طول فرآیند طراحی و برای دسترسی آن‌ها به بازی و آموزش و تسهیل تعاملات اجتماعی و فرهنگی، نیازهای آن‌ها را برآورده کنند (Arup, 2017). ایجاد محلات و شهرهای دوستدار کودک هم‌راستا با ایده حق به شهر قرار دارد. در حقیقت آنچه در کانون توجه محلات دوستدار کودک قرار دارد توجه به حقوق کودکان است، به این معنا که حقوق کودکان در سیاست‌ها، قوانین، برنامه‌ها و بودجه‌ها بازتاب یافته و در کالبد شهر و ساختار فیزیکی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و نهادی آن متجلی‌باشد.

محله خواجه‌نظام‌الملک به‌عنوان یک محله قدیمی و مرکزی شهر تهران یک محله با کارکرد غالب سکونتگاهی است. این محله از ساخت جمعیتی جوان برخوردار بوده و در آن غالباً خانوارها دارای فرزند در سن و سال کودکی هستند. نسبت قابل‌توجهی جمعیت ساکن یعنی در حدود ۲۶/۱ درصد جمعیت این محله را کودکان تشکیل می‌دهند. به‌عبارت‌دیگر در سرشماری سال ۱۳۹۵ تعداد ۸۸۷۱ نفر کودک ۱۸ سال و کمتر در این محله به سر می‌بردند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). اصل حق به شهر کودکان ایجاب می‌نماید که ساختار محله از جهات مختلف کالبدی، اجتماعی و فرهنگی پاسخگو باشد اما دورنمای وضعیت موجود از جهات متعددی خلاف آن را به ذهن متبادر می‌سازد. همین که در حدود ۵۶ درصد از سطح محله به‌عنوان بافت فرسوده تعریف می‌شود (سازمان نوسازی شهر تهران، ۱۴۰۰) خود به‌تنهایی کفایت از آن دارد که بافت محله از جنبه‌های بسیاری نتواند پاسخگوی نیازهای کودکان امروز باشد. واکاوی جنبه‌های مختلف از نیازهای کودکان که اقتضای سازگاری و پاسخگویی محیط محله را دارد و سنجش وضعیت موجود با هدف پی بردن به کاستی‌های موجود به این رهنمون می‌گردد که در پژوهشی در موضوع صورت بگیرد. از این‌رو تحقیق اخیر در راستای ارزیابی این محله کهن از شهر تهران به لحاظ میزان انطباق با معیارهای محله دوستدار کودک در راستای رویکرد حق به شهر کودکان پی‌ریزی شده است.

ابتکار شهرهای دوستدار کودک موضوع جدیدی نبوده و سرمنشاء آن به سال ۱۹۹۶ و قطعنامه کنفرانس جهانی

سکونتگاه‌های انسانی^۱ بازمی‌گردد که مقرر داشته بود شهرها را به مکان‌هایی قابل سکونت برای همه و به قول یونیسف «(اولویت) نخست کودکان» تبدیل کند (Riggio & Kilban, 2000). ایده شهر دوستدار کودک به‌طور رسمی در سال ۲۰۰۴ از سوی صندوق کودکان ملل متحد پیشنهاد شده که مستلزم یک سیستم مدیریت محلی مؤثر متعهد به اجرای کنوانسیون حقوق کودک است.

در سال‌های اخیر، در تحقیقات دانشگاهی و در سیاست‌گذاری و اجرا، جهشی در این موضوع صورت گرفته است که از آن نمونه می‌توان کتاب راهنمای یونیسف (۲۰۱۸) در مورد شهرها و جوامع دوستدار کودک و کتاب آروپ (۲۰۱۷) با عنوان «شهرهای زنده: طراحی برای دوران کودکی شهری» را مورد اشاره قرار داد. یکی از اسناد بین‌المللی مهم، کنوانسیون حقوق کودک سازمان ملل است. این کنوانسیون که در سال ۱۹۵۹ تصویب شد، ۵۴ ماده در مورد کودکان و حقوق مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آن‌ها دارد. این مواد شامل طیف گسترده‌ای از حقوق مربوط به زندگی شهری از جمله: حق بازی، حق داشتن محیطی امن و سالم و حق مشارکت در تصمیم‌گیری و ابراز عقیده است. باوجود پیشرفت‌هایی که در بیش از سه دهه حاصل شده، رویکردهای مبتنی بر حقوق کودکان هنوز در سیاست شهری فراگیر نشده‌اند اما اتخاذ آن‌ها تحول‌آفرین خواهد بود (Brown, et al., 2019).

در زمره تحقیقاتی که در موضوع محلات دوستدار کودک در ارتباط با رویکرد حق به شهر انجام گرفته می‌توان به‌عنوان نمونه اشاره نمود که ویتزمن^۲ و همکاران (۲۰۱۰)، در مقاله حق کودکان به شهر و شهرهای دوستدار کودک، نقش طرح‌های شهر دوستدار کودک در سطح دولت محلی در ویکتوریا، استرالیا را در پرداختن به رفت‌وآمدهای مستقل کودکان تحلیل کرده‌اند. چان^۳ و همکاران (۲۰۱۶)، با ترسیم نقشه‌هایی، ابتکار شهرهای دوستدار کودک یونیسف را تحلیل کرده‌اند. گگمن^۴ در تحقیق در شهر از میر ترکیه، سه منطقه از این شهر را انتخاب کرده و با استفاده از سؤالات باز و کارهای ترسیمی، دیدگاه کودکان در زمینه محله دوستدار کودک را استخراج نموده است. مارتین وود^۵ (۲۰۱۳)، معیارهای کلی یک محله دوستدار کودک را مشخص و بررسی کرده‌اند. الخولی^۶ (۲۰۲۲) با مطالعه در نینگبو^۸ چین، کوشش نموده در یابند که شهر دوستدار کودک چگونه می‌تواند به توسعه پایدار شهری رهنمون گردد. رخیمووا^۹ و همکاران (۲۰۲۲)، ۱۹۲ محله شهر گلندیل^{۱۰} ایالات متحده را از نظر مطابقت با معیارهای شهر دوستدار کودک بر اساس ۲۳ شاخص، در چهار رده قرار دادند. کیانی و اسماعیل‌زاده کواکی (۱۳۹۱)، با مطالعه موردی شهر قوچان، یک تحلیل و برنامه‌ریزی روی شهر دوستدار از دیدگاه کودکان انجام داده‌اند. متینی و همکاران (۱۳۹۳)، با روش‌های کیفی، پرسشنامه، مصاحبه و تحلیل‌های گرافیکی، نظرات کودکان محله فرهنگ شهر مشهد را استخراج کرده و معیارهایی برای طراحی محلات دوستدار کودک مشخص کرده‌اند. غفاری و همکاران (۱۳۹۳)، دو محله قدیم و جدید شهر اصفهان را از نظر شاخص‌های محله دوستدار کودک بررسی کرده و در محله کهن جوباره نقش کاستی‌های بافت کالبدی را مورد تأکید قرار داده‌اند. رحیمی و شاهرخیان (۱۳۹۳)، به کمک اطلاعات کتابخانه‌ای و داده‌های اسنادی و پیمایش، فضاهای شهری دوستدار کودک و نقش آن در احیاء بافت قدیم شیراز را ارزیابی کرده‌اند. بر اساس نتایج تحقیق، سرزندگی و حضور در فضا می‌باشند، کیفیت و امنیت، میزان بهداشت و سلامت عمومی،

1Habitat II

2Children first

3Whitzman

4Chan

5 Gokmen

6Martin and Wood

7Elkhoully

8Ningbo

9Rakhimova

10Glendale

میزان رضایت از نحوه گذران اوقات فراغت و مسکن با متغیر احیاء بافت رابطه معنادار دارند. زارعی و همکاران (۱۳۹۶)، دو محله از بافت قدیم و بافت جدید شهر سنندج را به لحاظ معیار محله دوستدار کودک مقایسه کرده و کاستی‌های محله قدیمی چهارلان را بیشتر در بعد کالبدی دانسته‌اند. ضرغامی و باقری (۱۳۹۸)، از روش‌های دلفی و آنتروپی شانون و شیوه تحلیل - تفسیری استفاده کرده و به ارزیابی مؤلفه‌های مکان دوستدار کودک در محلات مسکونی پرداخته‌اند. مؤیدفر و صفایی (۱۳۹۸)، در ارزیابی شهر آباچه از نظر شهر دوستدار کودک، داده‌های پیمایشی و مدل سوات را به کار برده‌اند. ابهری و همکاران (۱۴۰۰)، شهر جهرم را به لحاظ دارا بودن شرایط دوستدار سالمند بودن در سطح پایین‌تر از متوسط ارزیابی کرده‌اند. محمدیار زاده (۱۴۰۲)، با تکیه بر چهارچوب نظری و همچنین توصیف و تحلیل تجارب کشورهای موفق در راستای ایجاد شهر دوستدار کودک، با استدلال‌های استقرایی اصول کاربردی در جهت تحقق‌پذیر نمودن رویکرد شهر دوستدار کودک در شهرهای ایران ارائه کرده است.

چنان‌که دیدیم تحقیقات صورت گرفته در خصوص حقوق کودکان در محلات شهری و محلات دوستدار کودک بیشتر بر پایه داده‌های ذهنی صورت گرفته و به‌ندرت در آن‌ها داده‌های عینی کاربرد داشته‌اند. این تحقیق از این نظر از آنچه تاکنون انجام گرفته متمایز است که تلفیقی از داده‌های عینی و ذهنی را به‌صورت ترکیبی در ارزیابی مورد استفاده قرار داده است. همچنین همسان‌سازی داده‌های عینی با یکدیگر و با داده‌های ذهنی به لحاظ مقیاس، به شیوه‌ای ابتکاری انجام شده که در تحقیقات گذشته دیده نمی‌شود.

مبانی نظری

رویکردهای حق‌مبنا به کودکان در شهرها، هم‌راستا با دو رویکرد گسترده‌تر توسعه شهری قرار دارند که در میانه دهه ۱۹۶۰ ظاهر شدند. نخستین آن‌ها برنامه‌ریزی وکالتی^۱ و مشارکت شهروندی در امریکای شمالی و اروپا بود. هم‌زمان، بسیاری از کشورهای امریکای لاتین در برنامه‌ریزی شهری به سمت رویکردهای خودیاری^۲ متوجه گردیدند (Turner, 1977). مصادف با این روندها، ایده حق به شهر بود که برای نخستین بار توسط هنری لوفور^۳ (۱۹۶۸) مطرح گردید. حق کودکان به شهر و در شهر بایستی در این مفهوم مورد توجه قرار گیرد. حق به شهر کودکان صرفاً به دسترسی فردی کودکان به منابع شهری چون مدارس، مراکز بهداشتی-درمانی، فضاهای بازی، کتابخانه‌ها، موزه‌ها و حمل‌ونقل اشاره ندارد بلکه علاوه بر این‌ها، به توانایی کودکان به تأثیرگذاری در تصمیم‌سازی‌ها با صدای واحد نیز مربوط می‌گردد (Chawla & Van, 1917: 535). در این مفهوم، دو گونه از مشارکت در زندگی شهری نهفته است. حق دسترسی که دربرگیرنده مشارکت غیررسمی کودکان در فرهنگ و فضای جامعه‌شان است و از طریق حضور آن‌ها در مکان‌هایی که بزرگسالان آن‌ها را ساخته‌اند و فرصت‌های به خدمت گرفتن و تغییر و دگرگونی در فضاها در جهت نیازهای خود عملی می‌شود و حق تأثیرگذاری در تصمیم‌سازی‌ها که نیازمند مشارکت رسمی از طریق فرصت‌هایی برای مشارکت مدنی و به اشتراک‌گذاری تصمیمات با بزرگسالان صورت می‌گیرد. هر دوی این مشارکت‌ها، مبنایی برای شکل‌گیری نگرش‌ها و رفتارهای مردم‌سالارانه فراهم می‌آورند (Hart, 2014).

مطابق تعریف صندوق کودکان ملل متحد (Unicef, 2022)، شهر دوستدار کودک، شهر، شهرک، ناحیه شهرداری، محله و یا هر سیستم حاکمیت محلی است که متعهد به تحقق حقوق کودک مطابق کنوانسیون حقوق کودک، می‌باشد. در

1 Advocacy planning

2 Self-help approach

3 Henri Lefebvre

این شهر یا محله صداها، نیازها، اولویت‌ها و حقوق کودکان، بخشی جدایی‌ناپذیر از سیاست‌ها، برنامه‌ها و تصمیمات عمومی است. بنابراین، شهر دوستدار کودک شهری است که برای همه مناسب است (Unicef, 2019). مهم‌ترین خصیصه یک محله دوستدار کودک آن است که در آن فرصت‌هایی برای کودکان برای ایجاد معنا و احساس تعلق به وجود آید (Krysiak, 2019). با توجه به ایده حق به شهر، سه رویکرد برای ارزیابی محلات دوستدار کودک وجود دارد. ارزیابی عملکرد که بر مبنای اصول روان‌شناسی محیطی و اکولوژیکی پایه‌ریزی شده است (دوستی با مکان)؛ دوم، گستره یافته‌های روان‌شناسی کودک در رابطه با دوستی‌های درحال توسعه کودکان با همسالان برای درک دوستی با شهر و سوم، ارزیابی کودکان از ویژگی‌های اجتماع خود (ارزیابی کودکان از کیفیت شهر) (Chawla and Van, 1917: 538). هورلی (۲۰۱۷)، در خصوص ارزیابی اینکه آیا مکان‌های شهری پشتیبان پی‌جویی افراد از پروژه‌های شخصی مهم هستند یا نه، مفهوم «انطباق شخص و محیط» را پیشنهاد کرده است. پروژه‌های شخصی بنا به سن، متفاوت هستند. بنابراین، برنامه‌ریزان شهری بایستی انتخاب‌های محیطی و فضایی را که در آن کودکان می‌توانند با نیازهای رو به تغییر خودسازگاری می‌یابند را در نظر داشته باشند. یک مفهوم مرتبط در این زمینه، «استطاعت» است (Gibson, 1999) که به فرصت‌های مادی و ریسک‌ها یا هر موجودیتی که به نحوی با خواسته‌ها و توانایی‌های فردی برای اقدام ربط داشته و یک مجموعه، آن‌ها را رویاروی کودکان قرار می‌دهد، دلالت دارد. استفاده کودکان از استطاعت در محیط خود نه تنها به وسیله کیفیت و خصیصه‌های فردی بلکه به واسطه قوانین اجتماعی و فرهنگی نیز تنظیم می‌گردد (Horelli, 2017).

حق کودکان به شهر به شکل آزادی در رفت‌وآمد و حرکت در فضاهای عمومی شهر برای تحقق حقوق دیگر آن‌ها اهمیتی اساسی دارد. رفت‌وآمد و حرکت آزادانه و مستقل برای مشارکت غیررسمی کودکان در جامعه ضروری است، زیرا آن‌ها را تشویق می‌کند تا درباره افراد و فعالیت‌های جورواجور خود، رابطه و برخورد با محیط‌های مختلف، دسترسی به خدمات، اجتماع‌پذیری و بازی‌های خلاقانه بیاموزند (Whitzman et al., 2010). کیتا^۱ رفت‌وآمد و حرکت آزادانه کودکان را کانون و قلب تحقق حقوق کودکان در شهر تلقی کرده است (Kytta, 2014). وی برای ارزیابی دوستدار کودک بودن محیط، مدلی ارائه کرده که در آن ۴ قسم محیط در شهرها وجود دارد. در این مدل، بالاترین سطح دوستدار کودک بودن آن است که در محیط شرایطی فراهم باشد که کودکان بتوانند آزادانه در قلمروی وسیع تردد داشته باشند. در این محیط، استطاعت وسیع و عمیقی به وجود می‌آید که کودکان می‌توانند عرصه‌های گسترده‌ای از رقابت را توسعه داده و از جهان اجتماعی و فیزیکی چیزهایی بیاموزند.

روش پژوهش

روش این پژوهش، توصیفی-تحلیلی است و هدفی کاربردی دارد. داده‌های مورد تحلیل دو دسته هستند. دسته نخست داده‌های عینی استخراج شده از شیپ فایل کاربری زمین محله در سال ۱۳۹۹؛ شیپ فایل بلوک‌های آماری سرشماری سال ۱۳۹۵ کشور و اطلاعات و آمارهای برداشت شده از گزارش پایش و ارزیابی تحقق برنامه توسعه محله خواجه نظام الملک (۱۴۰۰). دسته دوم داده‌های پیمایشی هستند که از نمونه آماری متشکل از ۳۷۳ نفر از والدین دارای فرزند کمتر از ۱۸ سال ساکن محله که بنا به مدل کوکران با خطای ۵ درصد از جامعه آماری ۱۲۹۷۷ نفره تعداد خانوارهای ساکن به طریق تصادفی انتخاب شده‌اند، حاصل گردیده‌اند. ابزار گردآوری داده، پرسشنامه محقق ساخته بوده که علاوه بر سؤالات اطلاعات شخصی

1Horelli

2Person environment fit

3Affordance

4Kytta

پاسخگو، شامل ۳۱ گویه بر اساس ۳۱ شاخصی بوده که داده‌های آن‌ها بایستی به طریق پیمایش گردآوری شود. ارزیابی پاسخگو بر اساس گزینش در طیف‌های ۵ گانه لیکرت صورت گرفته و ارزیابی‌های کیفی در دامنه نمرات از ۵ تا ۱، کمی سازی شدند. برای استخراج و تحلیل، اطلاعات پرسشنامه‌ها به نرم‌افزار SPSS وارد شده‌اند. پایایی آزمون با محاسبه آلفای کرونباخ به میزان ۰/۹۱ مورد تأیید قرار گرفته و روایی آزمون پس‌ازانجام اصلاحات لازم از سوی سه نفر دانشیار عضو هیئت علمی دانشگاه در رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، تصدیق گردید. با اجرای آزمون تی تک‌نمونه‌ای میانگینی از ارزیابی نمونه آماری در هر گویه حاصل گردید. به‌منظور هم مقیاس سازی آمارهای شاخص‌های دسته نخست با نمرات داده‌های پیمایشی، از نظرات ۵ نفر خبره شامل سه نفر دانشیار عضو هیئت علمی دانشگاه در رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری و دو نفر دانشیار در رشته شهرسازی استفاده گردید. به‌این ترتیب که وضعیت استاندارد یا تعریف شده شاخص‌های مورد ارزیابی در اختیار هر کدام قرار گرفته و از آنان خواسته شد که با توجه به وضعیت آماری شاخص در محله، نمره منطبق با آن را در دامنه ۵-۱ اظهار نمایند. میانگین رقم ۵ خبره به‌عنوان نمره انطباق یافته شاخص منظور گردید. در نهایت به شیوه کیفی و توصیفی و به کمک آماره مرکزی میانگین، شاخص‌ها برای تحلیل وضعیت محله به لحاظ شاخص‌های محله دوستدار کودک مورد تحلیل قرار گرفتند. در اجرای این تحقیق ۴۱ شاخص به کار گرفته شده‌اند (جدول ۲).

جدول ۱. معیارهای محلات دوستدار کودک در تحقیقات مشابه

منبع	شاخص	بعد
Coulton & Korbin, 2007; Unicef Innocenti Research Centre, 2004:1; تمجیدی و همکاران، ۱۴۰۱؛ غفاری و همکاران، ۱۳۹۳؛		فضای سبز کافی
غفاری و همکاران (۱۳۹۳)؛ زنگنه و همکاران، ۱۴۰۲؛		فاصله‌گذاری تا فضای بازی
National Institute of Urban Affairs, 2017: 16; زنگنه و همکاران، ۱۴۰۲؛ غفاری و همکاران، ۱۳۹۳		تشویق پیاده رفتن و قدم زدن
Rakhimova et al, 2022; زنگنه و همکاران، ۱۴۰۲؛ غفاری و همکاران، ۱۳۹۳؛		امکان استفاده از دوچرخه
Broberg et al, 2013		زیبایی محیط
Broberg et al, 2013; غفاری و همکاران، ۱۳۹۳		پاکیزگی محیط
Horeley, 2007; Rakhimova et al, 2022; Rakhimova et al, 2022;		مسکن آبرومند
	در اختیار بودن فضای کافی در منزل برای کودکان (نفر در اتاق)	
Rakhimova et al, 2022;		زندگی در یک‌خانه امن و ایمن
Unicef F Innocenti Research Centre, 2004:1;		استفاده از آب سالم و بهداشت شایسته
Horeley, 2002 Woolcock & Steele, 2008; Chawla, 1997; Unicef Innocenti Research Centre, 2004:1; Rakhimova et al, 2022		ایمنی فضای بیرونی
کیانی و اسماعیل‌زاده کواکی ۱۳۹۱؛ تمجیدی و همکاران، ۱۴۰۱؛ غفاری و همکاران، ۱۳۹۳؛		نبود آلودگی صوتی و سروصدای آزاردهنده
Horeley, 2007; UNICEF Innocenti Research Centre, 2004:1		تنوع مکان‌های پرجاذبه برای فعالیت
Driskell, 2008		ارتباط کودک با عناصر زنده فضا مثل گیاهان و حیوانات
Corsi, 2002		بی‌خطر
Corsi, 2002: 170		دفع مناسب پسماند

کلیدی - محیط‌زیستی

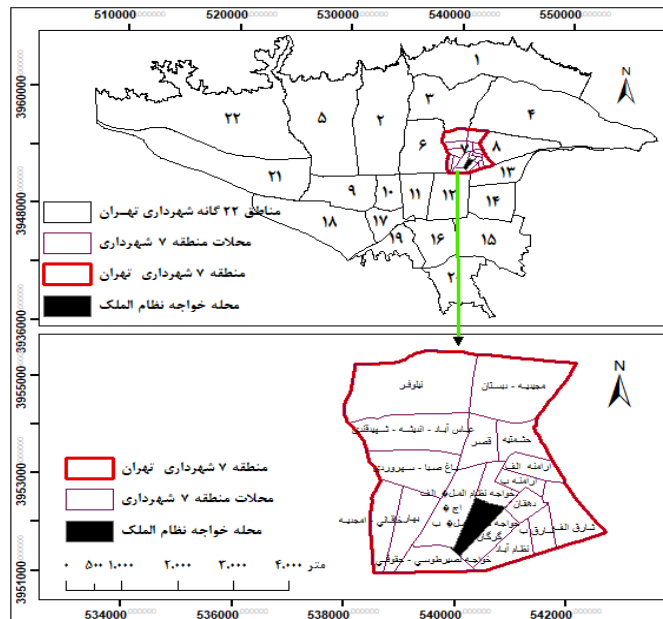
Corsi, 2002: 170	کارکرد و دسترسی فضایی
Woolcocke & Steele (2008)	فاصله مناسب تا مدرسه و مهدکودک
زنگنه و همکاران، ۱۴۰۲؛	
Rakhimova et al, 2022;	فاصله مناسب تا مرکز اورژانس و بیمارستان
Broberg & Korbin 2007	امنیت اجتماعی در فضاهای بازی کودکان
کیانی و اسماعیل‌زاده کواکی ۱۳۹۱؛ تمجیدی و همکاران، ۱۴۰۱؛	
Unicef Innocenti Research Centre, 2004:1;	مشارکت کودکان در زندگی خانوادگی و اجتماعی
Unicef F Innocenti Research Centre, 2004:1;	مصون بودن کودکان از خشونت، بهره‌کشی و سوءاستفاده
Unicef Innocenti Research Centre, 2004:1;	قابلیت ملاقات دیگر کودکان و بازی کردن با آن‌ها
زنگنه و همکاران، ۱۴۰۲؛	
Unicef Innocenti Research Centre, 2004:1;	مشارکت کودکان در رویدادهای فرهنگی و اجتماعی
Coulton & Korbin 2007	میزان تحصیلات مناسب والدین
Unicef Innocenti Research Centre, 2004:1;	دسترسی به خدمات اساسی (بهداشت، آموزش و حمل‌ونقل)
غفاری و همکاران، ۱۳۹۳؛	
Woolcock & Steele 2008	احساس اعتماد و پابندی به الزامات محیط‌های فیزیکی
Driskell, 2008	وجود مکان‌های ملاقات با افراد هم‌سن‌وسال،
Driskell, 2008	وجود عناصر هویت‌بخش در محله
Corsri, 2002	وجود مکان‌های تاریخی میراث فرهنگی در محله
Corsi, 2002	تشویق به پاسداشت اتفاقات فرهنگی
Corsi, 2002	کیفیت مناسب مراکز آموزش و پرورش کودکان
Unicef Innocenti Research Centre, 2004:1;	شناساندن حقوق کودکان به افراد اجتماع
Unicef Innocenti Research Centre, 2004:1;	استفاده از نظرات کودکان در خصوص محله و شهر
Unicef, a, b, c, 2017; National Institute of Urban Affairs, 2017: 16;	وجود نهادهای حمایت از حقوق کودکان در محله
Elkhouly, 2022: 2;	نظام پایشی که ایمنی و سلامت محیط برای کودکان را پیوسته مورد ارزیابی قرار می‌دهد
Chawla, 1997	حمایت قانونی از کودکان
Unicef, 2004:4	توسعه راهبرد جامع و دقیق حقوق کودک
Unicef, a, b, c, 2017	وجود نهادهای حمایت از خانواده
Unicef, 2004: 4; National Institute of Urban Affairs, 2017: 16;	وجود قوانین و قواعد معین حمایت از حقوق کودکان
Elkhouly, 2022: 2;	قوانین، قواعد، مقررات و استانداردهای برنامه‌ریزی که نیازها و نظرات کودکان را در نظر می‌گیرند
Unicef, 2004:4	اختصاص بودجه حمایتی و در راستای ایجاد توسعه امکانات مربوط به کودکان

بهداشت - فرهنگی

نهادی - حقوقی

محدوده مورد مطالعه

محدوده مطالعاتی محله خواجه نظام‌الملک است. این محله در منطقه ۷ شهرداری تهران قرار گرفته و ۸۴/۵ هکتار مساحت و ۳۴۰۳۱ نفر جمعیت دارد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).

شکل ۱. موقعیت محدوده مطالعاتی (محلّه خواجه نظام الملک) در شهر تهران

یافته‌ها

با عنایت به ادبیات تحقیق و معیارهای تعریف‌شده توسط محققان که در جدول ۱ آورده شدند و نیز در نظر گرفتن شرایط محلی، ۴۱ شاخص در ارزیابی محلّه مورد مطالعه مورد نظر قرار گرفته است. ۱۰ شاخص، واجد داده‌های آماری از منابع معتبر بوده و از این رو با لحاظ آمار مربوط و انطباق آن با طیف‌های لیکرت به شرحی که پیش‌ازین آمد، نمره‌ای برای هر شاخص محاسبه گردیده است. ۲۲ شاخص نیز با ارزیابی و قضاوت خانوارهای واجد کودک و ساکن در محلّه که در پیمایش حاضر شدند نمره‌گذاری شده‌اند و میانگین رقم با اجرای آزمون تی تک نمونه‌ای مورد نظر قرار گرفته است (جدول ۳). خروجی آزمون تی ابتدا در جدول ۲ آورده شده و سپس در جدول ۳ توأمان با مقادیر داده‌های عینی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

جدول ۲. خروجی آزمون تی تک نمونه‌ای

شاخص	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف معیار
معیار محلّه را از نظر مناسب بودن برای دوچرخه‌سواری و استفاده از اسباب‌بازی‌های متحرک کودکان	۲۷۳	۲/۶۹	۰/۷۵۷	۰/۰۴۶
ایمن بودن فضای بیرون خانه برای کودکان	۲۷۳	۲/۷۱	۰/۹۱۴	۰/۰۵۵
متناسب‌سازی محلّه برای عبور کودکان یا والدینی که در معیت کودکان هستند	۲۷۳	۲/۴۸	۰/۷۱۲	۰/۰۴۳
سطح بهداشت محلّه (پاکیزگی) و اماکن مربوط به آن (سرویس دستشویی، آب‌خوری و...) برای کودکان	۲۷۳	۲/۶۷	۰/۶۵۹	۰/۰۴۰
تناسب مبلمان شهری محلّه با نیازهای کودکان و خانوارهای دارای کودک	۲۷۳	۲/۴۲	۰/۸۶۰	۰/۰۵۲
جذاب بودن چشم‌انداز محلّه برای کودکان	۲۷۳	۲/۴۲	۰/۹۱۸	۰/۰۶۱
دسترسی به مهدکودک‌هایی که در استطاعت مالی خانواده‌ها باشد	۲۷۳	۳/۲۳	۱/۰۰۷	۰/۰۶۳
کیفیت مهدکودک‌ها	۲۷۳	۳/۲۹	۱/۰۴۳	۰/۰۶۶
دسترسی به دبستان (مدرسه ابتدایی دوره اول و دوم) که	۲۷۳	۳/۲۷	۱/۰۸۷	۰/۰۶۰

				در استطاعت مالی خانواده‌ها باشد
۰/۰۵۴	۰/۹۸۸	۳/۲۹	۲۷۳	کیفیت دبستان‌ها (مدارس دوره ابتدایی اول و دوم)
۰/۰۶۴	۰/۸۹۵	۳/۲۵	۲۷۳	دسترسی به مراکزی که فعالیت‌های آموزشی فوق برنامه مناسب کودکان را ارائه می‌کنند (کلاس نقاشی و...)
۰/۰۵۲	۱/۰۵۷	۲/۸۷	۲۷۳	دسترسی به مکان‌های وقت‌گذرانی و فراغت مناسب کودکان
۰/۰۶۱	۰/۸۵۶	۲/۶۹	۲۷۳	امکان پیاده‌روی و قدم زدن کودکان در کنار والدین در معابر محله
۰/۰۶۳	۱/۰۳۷	۲/۸۷	۲۷۳	امنیت داشتن فضای بیرون خانه برای کودکان
۰/۰۶۳	۱/۰۴۸	۳/۱۵	۲۷۳	امکان تأمین نیازهای خاص کودکان در خود محله
۰/۰۵۸	۰/۹۵۶	۲/۶۵	۲۷۳	نبود صحنه‌هایی که در سلامت روحی و روانی و اخلاقی کودکان تأثیر منفی می‌گذارد
۰/۰۵۸	۰/۹۵۹	۲/۷۵	۲۷۳	فراهم بودن فضای تعامل برای کودکان در محله
۰/۰۶۲	۱/۰۱۷	۲/۷۹	۲۷۳	قابلیت محیط فیزیکی و اجتماعی بیرون خانه در آموزش و یادگیری غیررسمی و اجتماعی شدن و رشد صفات سالم اخلاقی
۰/۰۷۱	۱/۱۷۹	۲/۴۴	۲۷۳	برگزاری آیین‌ها و اقدامات برای نشاط‌آوری، تمرین مشارکت و بروز هیجانات در محله
۰/۰۶۶	۱/۰۹۲	۲/۵۲	۲۷۳	قابلیت محیط محله در سرایت هویت اجتماعی و پیوند به فرهنگ و میراث نیاکانی به کودکان
۰/۰۵۸	۰/۹۶۳	۳/۶۱	۲۷۳	سطح تحصیلات مناسب والدین کودکان
۰/۰۷۲	۱/۱۹۵	۲/۰۱	۲۷۳	مصون بودن کودکان از خشونت، بهره‌کشی و سوءاستفاده
۰/۰۵۷	۰/۹۴۴	۲/۲۸	۲۷۳	وجود عناصر هویت‌بخش در محله
۰/۰۶۱	۰/۸۵۶	۳/۹۴	۲۷۳	تشویق به پاسداشت رویدادهای فرهنگی
۰/۰۶۳	۱/۰۳۷	۲/۱۱	۲۷۳	برنامه‌ها و یا آموزش‌هایی برای شناساندن حقوق کودکان به شهروندان محله از سوی نهادهای مسئول
۰/۰۵۵	۰/۹۱۴	۲/۴۴	۲۷۳	جويا شدن متولیان امور محله بخصوص شهرداری از نظرات والدین و کودکان در اقدامات خود
۰/۰۴۳	۰/۷۱۲	۲/۵۴	۲۷۳	گوشزد شدن حقوق کودکان به شهروندان در فضای بیرونی محله (بوردهای تبلیغاتی و دیوارنویسی‌ها و ...)
۰/۰۴۰	۰/۶۵۹	۱/۰	۲۷۳	وجود نظام پایشی که ایمنی و سلامت محیط برای کودکان را پیوسته مورد ارزیابی قرار می‌دهد
۰/۰۵۲	۰/۸۶۰	۲/۷۱	۲۷۳	اختصاص بودجه حمایتی در راستای ایجاد توسعه امکانات مربوط به کودکان
۰/۰۷۱	۱/۱۷۹	۲/۳۱	۲۷۳	وجود قوانین و قواعد معین حمایت از حقوق کودکان
۰/۰۶۶	۱/۰۹۲	۲/۱۱	۲۷۳	وجود نهادهای حمایت از خانواده

با توجه با اطلاعات جدول ۳، میانگین کلی شاخص‌ها برابر ۲/۵۵ است که پایین‌تر از رقم متوسط (۳) قرار داشته و دلالت بر این دارد که به‌طور کلی محله خواجه‌نظام‌الملک از یک محله دوستدار کودک فاصله زیادی دارد. با عنایت به طیف گذاری ارزیابی‌ها بر مبنای وضعیت بسیار ضعیف = ۱-۱/۵؛ وضعیت ضعیف = ۲/۵-۱/۵؛ وضعیت متوسط = ۳/۵-۲/۵؛ وضعیت نسبتاً خوب = ۴/۵-۳/۵ و بالاخره وضعیت خوب = ۴/۵/۵، میانگین رقم شاخص‌های بعد نهادی-حقوقی که برابر ۲/۱۷ است، وضعیت ضعیفی را به لحاظ معیارهای محله دوستدار کودک گواهی می‌نماید. میانگین رقم شاخص‌های بعد کالبدی-محیط‌زیستی نیز ۲/۲۸ بوده و روشنگر وضعیت ضعیف می‌باشد. همچنین برای شاخص‌های اجتماعی-فرهنگی رقم ۲/۸ بیانگر وضعیت متوسط است.

جدول ۳. شاخص‌های محله دوستدار کودک برای ارزیابی محله خواجه‌نظام‌الملک که با توجه به معیارهای جدول ۱ در انطباق با شرایط محلی انتخاب شده‌اند

مقدار انطباق یافته با میانگین رقم ارزیابی	رقم آماری شاخص‌های با داده‌های آماری و انطباق آن با طیف‌های لیکرت					مقدار استاندارد و تعیین شده	شاخص	بعد
	رقم محله	۱	۲	۳	۴			
۱	۰/۳۲(۱)	۲/۲۸ و کمتر	-۴/۵۶	-۶/۸۴	۹/۱۲	۹/۱۲	فضای سبز کافی	سرانه ۹/۱۲ مترمربع و بیشتر
۳	۳۴/۷۶(۲)	۸۰-۱۰۰	۶۰-۸۰	۴۰-۶۰	۲۰-۴۰	-۲۰	مسکن مقاوم	۱۰۰٪ با اسکلت بتونی یا فلزی
۳	۳۱/۱۶(۲)	۲۰ و کمتر	۲۰-۳۰	۳۰-۴۰	-۵۰	۵۰ و بیشتر	فضای مسکن	سرانه عرصه دست‌کم ۵۰ مترمربع
۱	۴۰/۲۷(۲)	-۴۵۰	-۴۰۰	-۳۵۰	-۳۰۰	۲۵۰ و کمتر	تراکم محله	۲۵۰ نفر در هکتار
۳	۴۷/۴(۱)	۸۰-۱۰۰	۶۰-۸۰	۴۰-۶۰	۲۰-۴۰	-۲۰	نسبت فرسوده	بافت صفر
۲	۷۹(۱)	۸۰-۱۰۰	۶۰-۸۰	۴۰-۶۰	۲۰-۴۰	-۲۰	معیار نفوذناپذیر	صفر
۳	۰/۲۲(۱)	۰-۰/۱	-۰/۱	۰-۰/۱۷	۰-۰/۳۳	۰/۳۳ و بالاتر	سرانه آموزشی (مدرسه) کافی	۰/۳۳ درصد
۱	۰/۱۹(۱)	۰-۰/۲۵	-۰/۵۰	-۰/۷۵	-۰/۷۵	۲ و بالاتر	سرانه فرهنگی کافی	۲-۰/۷۵ مترمربع
۱	۰/۱۵(۱)	۰-۰/۳۵	-۰/۷۰	-۱	۱-۱/۵	۱/۵ و بالاتر	سرانه ورزشی کافی	۱-۱/۵ مترمربع
۱	۰/۱۷(۱)	کمتر از ۰/۵	-۰/۹	-۱/۳	۱/۷	۱/۷ و بالاتر	سرانه بوستان کافی	۱/۷ مترمربع
۲/۶۹		معیار محله را از نظر مناسب بودن برای دوچرخه‌سواری و استفاده از اسباب‌بازی‌های متحرک کودکان						
۲/۷۱		ایمن بودن فضای بیرون خانه برای کودکان						
۲/۴۸		متناسب‌سازی محله برای عبور کودکان یا والدینی که در معیت کودکان هستند						
۲/۶۷		سطح بهداشت محله (پاکیزگی) و اماکن مربوط به آن (سرویس دستشویی، آبخوری و...) برای کودکان						
۲/۴۲		تناسب مبلمان شهری محله با نیازهای کودکان و خانوارهای دارای کودک						
۲/۴۲		جذاب بودن چشم‌انداز محله برای کودکان						
۳/۲۳		دسترسی به مهدکودک‌هایی که در استطاعت مالی خانواده‌ها باشد						
۳/۲۹		کیفیت مهدکودک‌ها						
۳/۲۷		دسترسی به دبستان (مدرسه ابتدایی دوره اول و دوم) که در استطاعت مالی خانواده‌ها باشد						
۳/۲۹		کیفیت دبستان‌ها (مدارس دوره ابتدایی اول و دوم)						
۳/۲۵		دسترسی به مراکزی که فعالیت‌های آموزشی فوق‌برنامه مناسب کودکان را ارائه می‌کنند (کلاس نقاشی و...)						
۲/۸۷		دسترسی به مکان‌های وقت‌گذرانی و فراغت مناسب کودکان						
۲/۶۹		امکان پیاده‌روی و قدم زدن کودکان در کنار والدین در معابر محله						
۲/۸۷		امنیت داشتن فضای بیرون خانه برای کودکان						
۳/۱۵		امکان تأمین نیازهای خاص کودکان در خود محله						
۲/۶۵		نبود صحنه‌هایی که در سلامت روحی و روانی و اخلاقی کودکان تأثیر منفی می‌گذارد						
۲/۷۵		فراهم بودن فضای تعامل برای کودکان در محله						
۲/۷۹		قابلیت محیط فیزیکی و اجتماعی بیرون خانه در آموزش و یادگیری غیررسمی و اجتماعی شدن و رشد صفات سالم						

کالبدی - محیط‌زیستی (۲/۲۸)

اجتماعی - فرهنگی (۲/۸۴)

اخلاقی	
۲/۴۴	برگزاری آیین‌ها و اقدامات برای نشاط‌آوری، تمرین مشارکت و بروز هیجانات در محله
۲/۵۲	قابلیت محیط محله در سرایت هویت اجتماعی و پیوند به فرهنگ و میراث نیاکانی به کودکان
۳/۶۱	سطح تحصیلات مناسب والدین کودکان
۲/۰۱	مصون بودن کودکان از خشونت، بهره‌کشی و سوءاستفاده
۲/۲۸	وجود عناصر هویت‌بخش در محله
۳/۹۴	تشویق به پاسداشت رویدادهای فرهنگی
۲/۱۱	برنامه‌ها و یا آموزش‌هایی برای شناساندن حقوق کودکان به شهروندان محله از سوی نهادهای مسئول
۲/۴۴	جويا شدن متولیان امور محله بخصوص شهرداری از نظرات والدین و کودکان در اقدامات خود
۲/۵۴	گوشزد شدن حقوق کودکان به شهروندان در فضای بیرونی محله (بوردهای تبلیغاتی و دیوارنویسی‌ها و ...)
۱/۰	وجود نظام پایشی که ایمنی و سلامت محیط برای کودکان را پیوسته مورد ارزیابی قرار می‌دهد
۲/۷۱	اختصاص بودجه حمایتی در راستای ایجاد توسعه امکانات مربوط به کودکان
۲/۳۱	وجود قوانین و قواعد معین حمایت از حقوق کودکان
۲/۱۱	وجود نهادهای حمایت از خانواده

۲/۵۵

بحث

از ۵ شاخص از مجموع ۴۱ شاخص که وضعیت بسیار ضعیف را نشان می‌دهند، ۴ شاخص مربوط به بعدی کالبدی (وجود فضای سبز کافی، سرانه فرهنگی، سرانه ورزشی و سرانه بوستان) و یک شاخص مربوط به بعد نهادی-حقوقی است (وجود نظام پایشی که ایمنی و سلامت محیط برای کودکان را پیوسته مورد ارزیابی قرار می‌دهد). در محله خواجه‌نظام‌الملک سرانه فضای سبز تنها ۰/۳۲ مترمربع است که از میزان استاندارد آن (۹/۱۲ مترمربع) بسیار دور است. همچنین میزان تعریف‌شده سرانه فرهنگی، سرانه ورزشی و سرانه بوستان به ترتیب ۲، ۱/۵ و ۱/۷ مترمربع است در حالی این ارقام برای محله مورد مطالعه تنها ۰/۱۹، ۰/۱۵ و ۰/۱۷ بوده و از میزان در نظر گرفته‌شده فاصله زیادی دارد. در این محله ۵ بوستان کوچک با مساحت حدود ۱۰۰ مترمربع وجود دارد که ۴ بوستان از آن‌ها در شمال محله در فاصله نزدیک از یکدیگر و یک بوستان کوچک در جنوب محله وجود دارد. محله خواجه نظام دارای ۱۰ مسجد، ۲ سالن سینمایی کوچک، یک مجتمع فرهنگی و یک موزه کوچک است و مجموع این‌ها نتوانسته‌اند میزان رقم استاندارد سرانه فرهنگی را محقق نمایند. تنها ساختمان ویژه واجد ارزش کالبدی، عملکردی فرهنگی باغ‌موزه دقت در شمال محله است. کلیسای مریم نیز تنها میراث فرهنگی ثبت‌شده سطح محله می‌باشد. اماکن ورزشی آن محدود به دو زمین چمن کوچک است. در مقابل، درصد بالایی از سطح محله تحت کاربری مسکونی صرف قرار دارد (۵۶ درصد) که رقمی بسیار بالا است. درعین‌حال، سرانه کاربری مسکونی تنها ۱۳/۹۳ مترمربع (سازمان نوسازی شهر تهران، ۱۴۰۰) است که کمتر از نصف میزان استاندارد می‌باشد. مقایسه نتایج با نتایج تحقیقات مشابه از جمله پژوهش زارعی و همکاران در خصوص شهر سنج، غفاری و همکاران در محله جوباره اصفهان و رحیمی و شاهرخیان در خصوص شهر شیراز دلالت بر این دارد که در محلات با نسبت بالای بافت فرسوده کالبد محلات پاسخگوی حق به شهر کودکان نیست.

هیچ شاخصی از ۴۱ شاخص مورد بررسی رقم بالاتر از ۴/۵ نداشته است. به عبارت دیگر هیچ کدام از شاخص‌ها وضعیت خوب را نشان نداده‌اند. تنها دو شاخص سطح تحصیلات والدین و تشویق به پاسداشت اتفاقات فرهنگی وضعیت نسبتاً خوب را نشان می‌دهند. بنا به اطلاعات پیمایش، ۳/۸۴ درصد از والدینی که کودک ۲-۱۸ سال دارند بی‌سواد بوده، ۵/۷۷ درصد تحصیلاتی در سطح ابتدایی داشته، ۳۰/۷۷ درصد دارای تحصیلات بالاتر از سطح ابتدایی تا پایان دوره متوسطه بوده و

همچنین والدین با تحصیلات در حد کارشناسی ۴۴/۲۳ درصد و با تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر ۱۵/۳۸ درصد بوده است. پاسداشت رویدادهای فرهنگی در برنامه‌های مدارس، مساجد و بسیج مورد تأکید بوده و فضاهای تبلیغاتی محله نیز با نصب پارچه نوشته و تصاویر و آگهی‌های مختلف مشوق این امر هستند.

ضعیف‌ترین بعد به لحاظ معیارهای دوستدار کودک بودن محله، بعد نهادی-حقوقی است. نه تنها در مقیاس محلی بلکه در سطح ملی نیز قوانین و قواعدی وجود ندارد که به‌طور مستقیم و صرف مترتب بر حقوق کودک با توجه به محیط زندگی و مخصوصاً محیط فیزیکی به‌ویژه در سطح محله باشد. قانون «حمایت از اطفال و نوجوانان» مصوب ۱۳۹۹/۲/۲۳، مقرر داشته تا در قوه قضائیه و در سطح استان «دفتر حمایت از اطفال و نوجوانان» تشکیل شده و برای دستگاه‌هایی چون صداوسیما، وزارت کشور، وزارت آموزش و پرورش و ... وظایفی در ارتباط با کودک تعیین نموده است (پایگاه اطلاع‌رسانی قوانین و مقررات کشور، ۱۳۹۹)، اما این‌ها کمتر به معیارهای محله دوستدار کودک ربط دارد. «سند ملی حقوق کودکان و نوجوانان» مصوب ۱۴۰۰/۶/۲۰ در شورای عالی انقلاب فرهنگی است (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۲) و قانونی که ضمانت اجرایی داشته باشد، محسوب نمی‌شود. جمهوری اسلامی ایران بنا به مصوبه ۱ اسفند ۱۳۷۱، در ماده ۱، الحاق به کنوانسیون حقوق کودک را. «... مشروط بر آن که مفاد آن در هر مورد و هر زمان در تعارض با قوانین داخلی و موازین اسلامی نباشد و یا قرار نگیرد و از طرف دولت جمهوری اسلامی ایران لازم‌الرعایه نباشد» قرار داده است (مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۲). این مجوز نیز ما به ازاء اجرایی الزامی ندارد. چهار ماده از قانون مدنی هم حقوق کودک را در ارتباط با قیم (ولی) مشخص نموده است. نتیجه اینکه قوانین جمهوری اسلامی به‌طور مستقیم به الزامات مساعدسازی و متناسب‌سازی محیط محلات برای کودکان باشد، پرداخته نشده است.

در شاخص‌های اجتماعی-فرهنگی که در مجموع وضعیت بهتری از بقیه ابعاد را نشان می‌دهند، رضایت والدین کودکان شرکت‌کننده در پیمایش از وجود مهدکودک و مدارس در استطاعت و کیفیت آن‌ها و نیز وجود فعالیت‌های فوق برنامه آموزش رسمی در راستای رشد فرهنگی، اخلاقی و اجتماعی کودکان از سطح متوسط بالاتر بوده است. همچنین مراکز تجاری محله قابلیت آن را داشته‌اند که امکان تهیه کالاهای موردنیاز کودکان اعم از کالاهای فرهنگی، آموزشی، تفریحی و عمومی را در حد فراتر از متوسط فراهم آورند. اما در این مقوله، محله از حیث کمیت و کیفیت محل‌های مناسب گذران اوقات فراغت کودکان مانند پارک و شهربازی و فضاهای ورزشی در مضیق قرار داشته است. جز سه معبر اصلی، بقیه خیابان‌های محله فاقد پیاده‌رو بوده و نیز مسیر ویژه عبور دوچرخه در محله وجود ندارد. از این‌رو امکان قدم زدن کودکان در معیت والدین و دوچرخه‌سواری برای کودکان وجود ندارد. ضعف امنیت اجتماعی و هراس والدین از اتفاقات احتمالی از این بابت، سبب شده که برای کودکان سنین پایین‌تر (تا ۱۲ سال)، فراتر از شعاع کوتاهی از پیرامون خانه، امکان رفت و آمد مستقل وجود نداشته باشد.

نتیجه‌گیری

محلات بخش مرکزی شهر بزرگی چون تهران و از آن جمله محله مورد مطالعه در شهر تهران که به‌عنوان مرکز حکومت کشور، رشد شتابناک جمعیتی و فضایی را در دهه‌های اخیر از سر گذرانده و به‌سرعت بافت‌های جدید را در پیرامون هسته مرکزی ایجاد و گسترش داده است، به لحاظ کالبدی دچار نقصان و کاستی هستند. بافت کالبدی این محلات مولود زمان خود بوده و در انطباق با نیازهای آن زمان تکوین یافته‌اند. کالبد محله خواجه‌نظام‌الملک در بدو تکوین یعنی سال‌هایی ۱۳۱۰ شمسی و پس‌از آن، شرایط زندگی ایمن و سالم و محیط مناسب برای رشد و یادگیری کودکان را به‌تناسب زمان خود

دارا بوده اما در گذر زمان از یک‌سو نیازهای جدیدی برای کودکان به وجود آمده و از سوی دیگر تغییرات فضایی خواسته یا ناخواسته‌ای در فضای شهری ایجاد شده که نه تنها بر وفق نیازهای نوپدید نبوده بلکه در آن شرایط کالبدی مناسب گذشته برای زیست و رشد کودکان نیز به تدریج زایل شده است. یافته‌های تحقیق نشان دادند که محله از هر لحاظ و از جمله به لحاظ کالبدی، دچار کاستی است و نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای کودکان عصر حاضر باشد و بستر و محیط لازم برای اجتماع‌پذیری، یادگیری و رشد فکری کودکان و فضای ایمن و سالم برای زندگی و آرامش خاطر برای خانوارهای دارای فرزند را فراهم آورد. چنانکه یافته‌ها نشان دادند بخش بیشتر بافت در قید بافت فرسوده قرار می‌گیرد که در آن بیشتر بناها قدیمی و غیرقابل بهسازی هستند (۳۰ درصد تخریبی)، غالب معابر متناسب با نیازهای حمل‌ونقل شهری امروز نیستند (۷۹ درصد عرض کمتر از ۶ متر) و قطعات زمین اغلب ریزدانه می‌باشند (حدود ۴۳ درصد کمتر از ۱۰۰ مترمربع). سرانه‌های خدماتی که فراهم‌آورنده کیفیت زندگی و زیست‌پذیری محلات می‌باشند از آنچه باید باشند چند برابر کمتر هستند. اشغال تمامی فضاها و نبود زمین خالی یا قابل تملک، جبران سرانه‌ها را با دشواری روبه‌رو ساخته و با وجود تلاش‌های مدیران شهری، در عمل راه به جایی نبرده است. مرکزیت هندسی در شهر، هم‌جواری با بخش مرکز تجارت شهر و موقعیت ممتازی که محله برای کاربری‌های اداری به تبع وجود یکی از پادگان‌های نظامی از گذشته‌های دور عرضه می‌دارد در کنار شرایط نامطلوب کالبدی مورداشاره، سبب جمعیت‌گریزی از این محله شده است. چنانکه بنا به آمارهای رسمی مرکز آمار ایران، طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵، رشد جمعیتی محله منفی (۲/۲- درصد) بوده است. در این فاصله زمانی، تراکم ناخالص و خالص جمعیت نیز به ترتیب از ۴۱۷ به ۴۰۰ و از ۶۴۵ به ۷۱۴ نفر در هکتار کاهش یافته است. جمعیت‌گریزی قرائت دیگری از نبود حس تعلق به مکان است که می‌تواند در بسیاری از شاخص‌های محله دوستدار کودک نیز تأثیر منفی بگذارد. مقایسه نتایج این تحقیق با نتایج پژوهشی که زارعی و همکاران در مورد محله چهارلان سنندج، غفاری و همکاران در مورد محله جوباره اصفهان، ابهری و همکاران در مورد کاربری زمین در بافت قدیم شهر جهرم انجام داده‌اند، شباهت دارد. همچنین ابهری و همکاران نیز به‌مانند این تحقیق، شهر جهرم را در سطح پایین‌تر از متوسط ارزیابی کرده‌اند.

پیش بردن محله برای نزدیک شدن به معیارهای یک محله دوستدار کودک نیازمند یک برنامه راهبردی در راستای بازآفرینی پایدار فرهنگی و دمیدن روح جدید به کالبد محله است. در این بازآفرینی بایستی به زمینه که علاوه بر کالبد، شامل اجتماعی نیز می‌شود که در محله زندگی می‌کنند و حیات مدنی فضای موجود را سبب شده و نقش تعیین‌کننده‌ای در محیط اجتماعی و فرهنگی محله دارند، توجه شود. تدوین و تصویب قوانینی که مدیران شهری را ملزم به بسترسازی فیزیکی محلات در راستای معیارهای دوستدار کودک بودن از جمله تسهیل بیشتر تملک زمین برای ایجاد و توسعه کاربری‌هایی که محله از آن بابت نقصان داشته به‌ویژه بوستان‌های کوچک محله‌ای با پراکنش جغرافیایی در جای‌جای محلات که در آن‌ها امکان حضور مستقل کودکان و تعامل و تفریح وجود داشته باشد، ضروری به نظر می‌رسد. اصلاح کالبد محلات برای پیاده‌مدار کردن محله و تسهیل و ایمن‌سازی سفرهای پیاده، توسعه فضای سبز پهنه‌ای، بسترسازی برای تشکیل و فعالیت سمن‌های مرتبط با کودکان و از همه مهم‌تر تقویت امنیت محله است که می‌تواند تمامی موارد گفته‌شده را تحت‌الشعاع قرار دهد و بایستی با اصلاح فضاهای بی‌دفاع، پایش محله با تجهیزات الکترونیکی و گشت‌های انتظامی صورت پذیرد.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهیم نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهیم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به‌ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

ابهری، نیکو؛ شمس‌الدینی، علی و عزت‌پناه، بختیار. (۱۴۰۰). ارزیابی وضعیت شاخص‌های شهر دوستدار کودک و ارتباط آن با دسترسی کودکان به کاربری‌های ضروری (مورد مطالعه: شهر چهرم). *پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، ۹(۳): ۸۵۶-۸۳۵

DOI: 10.22059/JURBANGEO.2021.320202.1472

پایگاه اطلاع‌رسانی قوانین و مقررات کشور. (۱۳۹۹). *قانون حمایت از اطفال و نوجوانان*. <https://dotic.ir/>

تمجیدی، زهرا؛ سعیده زرآبادی، زهرا سادات و فرح، حبیب. (۱۴۰۱). تحلیل مؤلفه‌های ارتقاء کیفیت فضاهای شهری کودکان با رویکرد حق به شهر مطالعه موردی: منطقه ۱۲ کلان‌شهر تهران. *پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۴(۴): ۱۵۰۹-۱۴۹۱.

DOI: 10.22059/jhgr.2021.318033.1008245

رحیمی، علی و شاهرخیان، علیرضا. (۱۳۹۳). ارزیابی فضاهای شهری دوستدار کودک و نقش آن در احیاء بافت قدیم شیراز. *مدیریت شهری نوین*، ۲(۶): ۱۴۴-۱۱۳.

زارعی، فاطمه؛ آهنی، سمیه و صالحی، اسماعیل. (۱۳۹۶). بررسی محله کودک محور در بافت‌های سنتی و جدید با تأکید بر عوامل کیفی (نمونه موردی: سنندج). *معماری و شهرسازی آرمان‌شهر*، ۲۱، ۳۳۶-۲۲۳.

زنگنه، مهدی؛ حسینی، سیدهدادی و مرادپور، ملیحه. (۱۴۰۲). ارزیابی معیارهای شهر دوستدار کودک در شهرهای جدید، مورد مطالعه:

شهر جدید گلپه‌هار. *مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری*، ۱۰(۲): ۱۴۹-۱۳۳. DOI: 10.22067/JGUSD.2023.69743.1029

سازمان نوسازی شهر تهران. (۱۴۰۰). *گزارش پایش و ارزیابی تحقق برنامه توسعه محله خواجه نظام الملک*.

شهرداری منطقه ۷ تهران. (۱۳۹۹). *شیپ فایل کاربری اراضی و فعالیت‌های منطقه*.

ضرغامی، اسماعیل و باقری، حسین. (۱۳۹۸). شناسایی مؤلفه‌های مکان دوستدار کودک در محلات مسکونی. *هویت شهر*، ۳۷(۱۳): ۱۱۵-۱۰۶.

غفاری، علی؛ قلعه‌نویی، محمود و عمادی، خشایار. (۱۳۹۳). شهر دوستدار کودک؛ ارزیابی و مقایسه چگونگی پاسخگویی به اصول شهر دوستدار کودک در بافت‌های جدید و سنتی ایران مطالعه موردی: شهرک سپاهان شهر و محله جوباره اصفهان. *هویت شهر*، ۳۸(۸): ۳۸-۲۷.

کامیار راد، ساناز؛ هداوند، مهدی و کامیار راد، صفرعلی. (۱۴۰۰). حق بر شهر. *پژوهش حقوق عمومی*، ۲۲(۷۰): ۲۸۲-۲۵۰. DIO: 10.22054/QJPL.2020.43300.2175

10.22054/QJPL.2020.43300.2175

متینی، مریم؛ سعیدی رضوانی، مریم و احمدیان، رضا. (۱۳۹۳). معیارهای طراحی محلات مبتنی بر رویکرد شهر دوستدار کودک (نمونه موردی: محله فرهنگ مشهد). *مطالعات جغرافیایی مناطق خشک*، ۴(۱۵): ۱۱۲-۹۱.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (۱۳۷۱). *قانون اجازه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون حقوق کودک*.

<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/92374>

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. (۱۴۰۰). سند ملی حقوق کودک و نوجوان. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1675329>

محمدیارزاده، سجّاد. (۱۴۰۲). از حق به شهر تا توسعه پایدار شهری: آموزش و فرهنگ زیربنای خلق شهرهای دوستدار کودک.

فصلنامه مطالعات فضا و مکان، ۱(۴)، ۱۱۶-۱۰۵. Doi: 10.30495/jsp.2023.1968165.1014

- مرکز آمار ایران (۱۳۹۵). شیپ فایل بلوک‌های آماری سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ شهر تهران.

مؤیدفر، سعیده و صفایی، فروغ. (۱۳۹۸). برنامه‌ریزی شهر دوستدار کودک در راستای ارتقاء مشارکت نوجوانان مطالعه موردی: ۲/۷۵

شهر آباده. کاوش‌های جغرافیایی مناطق بیابانی، ۷(۲)، ۲۴۷-۲۷۷

References

- Abhari, N., Shamsuddini, A., & Ezzatpanah, B. (2021). Assessing the status of child-friendly city indicators and its relationship with children's access to essential uses (case study: Jahrom city). *Urban Planning Geography Research*, 9(3), 856-835. DOI: 10.22059/JURBANGEO.2021.320202.1472 [in Persian]
- Aerts, J. (2018). Shaping urbanization for children: a handbook on child-responsive urban planning, New York, UNICEF. https://www.unicef.org/media/47616/file/UNICEF_Shaping_urbanization_for_children_handbook_2018.pdf
- Arup. (2017). *Cities alive: Designing for urban childhoods*. London: Arup. Retrieved from urbanchildhoods@arup.com
- Bishop, K., & Corkery, L. (2017). *Designing Cities with Children and Young People: Beyond playgrounds and Skate*. New York: Routledge.
- Bouw, C., & Karsten, L. (2004). *Stadskinderen; verschillende generaties over de dagelijk sestrijd om ruimte*. Amsterdam, the Netherlands: Amsterdam University Press.
- Brown, A., & Kristiansen, A. (2019). *Urban Policies and the Right to the City: Rights, responsibilities and citizenship*. UN Habitat. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000178090>
- Brown, C., de Lannoy, A., McCracken, D., Gill, T., Gra, M., Wright, H., & Williams, H. (2019). Child-friendly cities. *Health and Place*, 33, 25-36.
- Carve, A., Timperio, A., & Crawford, D. (2007). Playing it safe: The influence of neighbourhood safety on children's physical activity – A review. *Health & Place*, 14, 217-227. DOI: 10.1016/j.healthplace.2007.06.004
- Chan, L., Erlings, E., Mizunoya, S., Zaw, H. (2016). *A City fit for children: mapping and analysis of child friendly cities initiatives*. The Chinese University of Hong Kong, Centre for Rights and Justice Occasional Paper Series, 5. DOI: 10.13140/RG.2.2.29477.40166
- Chawla, L., & Van, Vliet W. (2017). *Children's rights to child-friendly cities*. In: Ruch, Martin D., Peterson-Badail, Michele; Freeman, Michael. Hand book of children's rights. New York, London: Routledge.
- Christian, H., Zubrick, S., Foster, S., Giles-Corti, B., Bull, F., Wood, L.,... Boruff, B. (2015). The influence of the neighborhood physical environment on early child health and development: A review and call for research. *Health and Place*, 33, 25-36. DOI: 10.1016/j.healthplace.2015.01.005
- Dikeç, M., & Gilbert, L. (2012). Right to the city: homage or a new societal ethics? *Capitalism Nature Socialism*, 13(2), 59-74. DOI: 10.1080/10455750208565479
- Egli, V., Villanueva, K., Donnellan, N., Mackay, L., & Forsyth, E. (2020). Understanding Children's Neighbourhood Destinations: Presenting the Kids-PoNd Framework. *Children's Geographies*, 18(4), 420-434. doi:10.1080/14733285.2019.1646889
- Elkhouly, A. (2022). *Child Friendly City as a Participatory approach to enhance sustainable development: Case of Mingdong Community, Ningbo*. Visions for Future Cities, OP Conf. Series: Earth and Environmental Science 1113. IOP publishing doi:10.1088/1755-1315/1113/1/012023
- Franci, M. (1982). Designing Landscapes with Community Participation and Behavioral Research. *Landscape Architecture Forum*, 15(2), 15-21. DOI: 10.1016/S0169-2046(02)00200-1
- Gaster, S. (1991). Urban Children's Access to their Neighborhood. Changes Over Three Generations. *Environment & Behaviour*, 23, 70-85. doi.org/10.1177/0013916591231004
- Ghafari, A., Ghale-Noui, M., & Emadi, Kh. (2014). Child friendly city; Evaluation and comparison of how to respond to the principles of a child-friendly city in modern and traditional contexts of Iran (case study: Sepahan Shahr and Jubareh neighborhood of Isfahan).

- City Identity*, 18(8), 27-38. [in Persian]
- Gibson, J.J. (1979). *The ecological approach to visual perception*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum
- Gokmen, Hikmet (2016). Children's views about child friendly city: A case study from Izmir. *Megaron*, 11(4), 469-482. DOI: 10.5505/MEGARON.2016.20981
- Gray, L., & Brower, S. (1977). *Activities of Children in Urban Neighborhoods*. Baltimore, MD: City of Baltimore Department of City Planning. DOI: 10.1080/01944368108976527
- Hart, R. (2010). *A Shared City: The Political and Social Participation of Children*. Florence, Italy: Bloure.
- Hart, R. (2014). Children self-governance and citizenship. In: C. Burke and C. Jones (eds), *Education, childhood, and anarchism*:123-128. London: Routledge.
- Horelli, L. (2017). Constructing a theoretical framework for environmental child- friendship. *Children, Youth and Environment*, 17(3), 267-292. DOI: 10.1353/cye.2007.0032
- Ieanian Statistic Center. (2016). G.I.S ffile of the statistic blocks of the 2016 Iranian Public Census of Population and Housing. [in Persian]
- Iran's laws and regulations information base. (2020). Child and Adolescent Protection Law. <https://dotic.ir/>. [in Persian]
- Kamyar-e Rad, S., Hadavand, M., & Kamyar-e Rad, S.A. (2021). The right to the city. *Public Law Research*, 22(70): 282-250. DIO: 10.22054/QJPL.2020.43300.2175. [in Persian]
- Karsten, L., & Felder, N. (2016). *De nieuwe generatie stadskinderen; ruimte maken voor opgroeien*. Rotterdam, The Netherlands: nai010 uitgevers.
- Khanna, R., Kapoor, R., & Khetrapal Kumar, V. (2022). Child friendly neighborhood: a concie review. *International Research Journal of Management Sociology & Humanity*, 13(11), 295-311. doi.org/10.32804/irjmsh
- Kofman, E., & Lebas, E. (1996). *Writings on Cities*. Oxford: Blackwell.
- Krysiak, N. (2019). *Designing child-friendly high density neighbourhoods*. Australia: Winston Churchill Memorial Trust. <http://www.landscape.cn/ueditor/php/upload/file/20200326/1585200499166982.pdf>
- Kyttä, A.M., Broberg, K., & Katariina, A. (2012). Urban Environment and Children's active lifestyle: SoftGIS revealing children's behavioral patterns and meaningful places. *American journal of health promotio*, 26(5), 137-46. doi:10.4278/ajhp.100914-QUAN-310
- Kytta, M. (2014). The extend of children's independent mobility and the number of actualized affordance as criteria of a child-friendly environment. *Journal of Environmental psychology*, 24(2): 179-198. DOI: 10.1016/S0272-4944(03)00073-2
- Lefebvre, H. (1996). Right to the City. In E. Kofman, & E. Lebas, *Writings on Citie*. Oxford: Blackwell.
- Liefwaard, T. (2022, March 15). *International children's rights: An ongoing global issue*. Retrieved June 10, 2024, from Universiet Leiden: <https://www.leidenlawblog.nl/articles/international-childrens-rights-an-ongoing-global-issue>
- Løndal, K., Karoline, B., & Anne-Karine, H. (2015). How Does a Manmade Outdoor Area in a Large, Urban Kindergarten Afford Physical Activity to 5-Year-Old Children? *Children, Youth and Environments*, 25(2), 125-152. doi:10.7721/chilyoutenvi.25.2.0128
- Martin, Karen E., & Wood, Lisa J. (2013). *We live here too'... what makes a child friendly neighbourhood?*. In book: Wellbeing. Publisher: Wiley-Blackwell publishing.
- Matini, M., Saidi Rezvani, M., Ahmadian, R. (2014). Neighborhood design criteria based on the child-friendly city approach (the case: Farhang neighborhood of Mashhad). *Arid Geographical Studies*, 4(15), 112-91. [in Persian]
- Mitchell, D. (2003). *The Right to the City: Social justice and the fight for public spac*. NewYork, London: The Guilford Press
- Moaidfar, S., & Safaei, F. (2019). Planning a child-friendly city in order to promote youth participation (case study: Abadeh city). *Geographical Explorations of Desert Regions*, 7(2): 277-247. [in Persian]
- Mohammadyarzadeh, S. (2023). From the right to the city to sustainable urban development: education and culture underlying the creation of child-friendly cities. *Journal of Space and*

- Place Studies*, 1(4): 116-105. Doi: 10.30495/jsps.2023.1968165.1014. [in Persian]
Municipality District 7 of Tehran. (2020). GIS file of land use and the District activities. [in Persian]
- National Institute of Urban Affairs. (2017). *Compendium of best practices of child friendly cities*. Publisher: National Institute of Urban Affairs, New Delhi.
- Purcell, M. (2012). Excavating Lefebvre: the right to the city and its urban politics of the inhabitant. *Geojournal*, 58, 99-108.
- Rahimi, A., & Shahrokhian, A. (2014). Evaluation of child-friendly urban spaces and its role in revitalizing the old texture of Shiraz. *Modern Urban Management*, 2(6), 113-144. [in Persian]
- Rakhimova, N., McAslan, D., & Pijawka, D. (2022). Measuring child-friendly cities: developing and piloting an indicator assessment tool for sustainable neighborhood planning, doi.org/10.1080/17549175.2022.2111589
- Research Center of Islamic Republic of Iran Parliament. (1992). The law allowing the government of the Islamic Republic of Iran to accede to the Convention on the Rights of the Child. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/92374>. [in Persian]
- Research Center of Islamic Republic of Iran Parliament. (2021). National document on the rights of children and adolescents. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1675329>. [in Persian]
- Riggio, E., & Kilban, T. (2000). The international secretariat for child-friendly cities: a global network for urban children. *Environment & Urbanization*, 12(2), 200-205. DOI: 10.1177/095624780001200216
- Suzanne, T., Brenton Button, S., & Gilliland, J. (2019). Nature makes people happy, that's what it sort of means: children's definitions and perceptions of nature in rural northwestern Ontario. *Children's Geographies*, 14(6), 405-718. doi:10.1080/14733285.2018
- Tamjidi, Z., Saideh Zarabadi, Z., Farah, H. (2022). Analysis of the components of improving the quality of children's urban spaces with the right to the city approach (case study: District 12 of Tehran Municipality). *Human Geography Research*, 54(4), 1491-1509. DOI:10.22059/jhgr.2021.318033.1008245. [in Persian]
- Tehran City Renewal Organization. (2021). *Monitoring and evaluation report on the implementation of the development plan of Khawaja Nezamolmolk neighborhood*. [in Persian]
- Turner, J.F.C. (1977). *Housing by people: Towards autonomy in building environment*. Van, V/New York: Pantheon Books.
- Unicef (2017). *Advantage or Paradox? The challenge for children and young people of growing up urban*. New York: UNICEF. <https://data.unicef.org/resources/urban-paradox-report/>
- Unicef (2018). *UNICEF Child Friendly Cities and Communities Handbook*. New York: Unicef. <https://data.unicef.org/resources/urban-paradox-report/>
- Unicef (2019). *What is a child-friendly city?*. Retrieved from <https://childfriendlycities.org/>
- Unicef (2022). *The child friendly cities initiative*. New York: United Nations Children's Fund. <https://www.childfriendlycities.org/>
- Unicef (2023). *The Convention on the Rights of the Child: The children's version*. Retrieved from <https://www.unicef.org/>
- Unicef (2023, November 21). *What is a child friendly city?* Retrieved from Unicef for every child: <https://www.childfriendlycities.org/what-is-a-child-friendly-city>
- Unicef Innocent Research Centre (2004). *Building child friendly cities: A framework for Action*, Florence. www.childfriendlycities.org
- United Nations. (2024). *68% of the world population projected to live in urban areas by 2050, says UN*. New York: UN: Department of Economic and Social Affairs. Retrieved from <https://www.un.org/uk/desa/68-world-population-projected-live-urban-areas-2050-says-un>
- Whitzman, C., Worthington, M., & Mizrahi, D. (2010). The Journey and the destination matter: child-friendly cities and children's right to the city. *Built Environment*. DOI: 10.2148/benv.36.4.474
- World Bank. (2020). *Demographic trends and urbanization*. The World Bank Groups. Retrieved from <https://documents1.worldbank.org/curated/en/260581617988607640/pdf/Demographic-Trends-and-Urbanization.pdf>
- Wilson, K., Stephanie, E., Angela, P., & Jason, A. (2019). Children's Perspectives on Neighbourhood Barriers and Enablers to Active School Travel: A Participatory Mapping Study. *The Canadian Geographer/Le Géographe Canadien*, 63(1), 112-128. doi:0.1111/cag.12488
- Zanganeh, M., Hosseini, S.H., & Moradpour, M. (2023). Evaluation of child-friendly city criteria

- in new cities (the case: Golbahar New City). *Journal of Geography and Urban Space Development*, 10(2), 133-149. DOI: 10.22067/JGUSD.2023.69743.1029. [in Persian]
- Zarei, F., Ahani, S., & Salehi, E. (2017). Investigating the child-oriented neighborhood in traditional and new contexts with emphasis on qualitative factors (the case: Sasandaj). *Arman Shahr Architecture and Urbanism*, 21, 223-336. [in Persian]
- Zarghami, A., Bagheri, E. (2019). Identifying the components of child-friendly places in residential areas. *City Identity*, 37(13), 115-106. [in Persian]
- Zerlina1, D. and Sulaiman, C. C. (2023). Towards the innovative planning for child-friendly neighbourhood in Jakarta. *The 5th PlanoCosmo International Conference*, doi:10.1088/1755-1315/592/1/012023.

